

SPOŠTOVANJE

Kaj je režija? Predvsem strast, k cilju težeča zavestna sila, katera z železno roko formira življenje in ga obuja. Kaj pa je to življenje? V prvi vrsti ideja, kajti človek brez idej ne živi, samo obstaja. Režija je neprekinjen boj za uresničevanje zamisli, generalni boj pa ima režiser takrat, ko je njegovo delo predvajano gledalcem. Toda takrat je v bistvu režiser že neaktiven, njegov izdelek je že na celuloidnem traku in tako postane samo opazovalec in registrator tega boja. (Igor Pretnar, Ekran, 1966)

Spomn na Silvana je spoštovanje brez strahu. Spoštoval sem ga, zelo, a se ga nikoli bal, prav nič. Ni samoumevno, kajti vse prepegosto se tudi v naša najintimnejša razmerja priritotapijo vzorci vzajemnega gospodovanja in obvladovanja, za katere se zdi, da teko dosežejo spoštljivost, če vsaj malo ne plašijo.

“Kaj pa če ...?”

Videti je, kot da brez tega vsaj zaslučenega strahu železne roke, brez te tihe groznje, da je lahko kaj narobe (če bo nekdo slabe volje, če ti ne bo šlo, če ne boš imel prav ...), ni več možno spoštovati. A Silvan nam je vsem pokazal, da se še da. Resnično, strastno. Spoštovati.

Spoštoval sem ga med knjigami v posvečenem prostoru nekdanje cerkve Sv. Jožefa.

Spoštoval na sestankih *Ekrana* nadstropje višje in po Canneskih projekcijah v Café Noailles.

Spoštoval, ko je pisal o fatalkah v *filmu noir* in o Majdi Potokar v Pretnarjevi *Lažnivki*.

Spoštoval, ko je z monografijami gradil zgodovino slovenskega filma, s kolokvijami pa ga vpenjal v svetovna teoretska razmerja.

A nikoli bal. Ker je znal poslušati, ker ni nikoli dvigal glasu, ker smo se med potjo pogosto ustavljali, če je bil lačen.

Žalostna usoda je hotela, da sem kak mesec pred Silvanovim nenadnim slovesom preučeval poetične, osebno-izpovedne filmske spise Serga Daneya in spomine njegovih prijateljev in sodobnikov ob njegovih prav tako prezgodnji smrti. Oba sta nas osvojila z isto vero: filmu se najprej prepustiš, a glavno ugodje pride šele potem, ko ga lahko deliš z drugimi.

Zato govoriš, pišeš, potuješ, ustanavljaš revije in časopise, postavljaš klube in kinoteke.

Toda Silvan ni bil le naš Daney, goreči filmski pisec. Kot Langlois je ustanovil kinoteko, kot Toubiana je razprl film v druge pomembne ustanove, kot Truffaut je bil motor celega vala.

Vsakič s kom novim, vedno z ekipo – a tisti, ki nas je vse spletel med sabo, stkal revijo s šolo, knjigo z razstavo, festival z retrospektivo, kinoteko z muzejem, je bil vedno en sam. On. Sam.

Morda smo se tudi zato počutili tako varne: vedno smo bili z drugimi, a ker smo bili tudi z njim, si nihče (razen njega) ni zares zastavljal vprašanja “Kaj pa če ...?”. Lahko smo živeli brez strahu. Če bi bil to pozni

Rosselinijev film (ki mu je Silvan posvetil nežen, droben kinotečni zvezčič), bi se mu morda reklo *Senza paura*. Nič antonionijevsko zagatnega ni bilo v našem življenju z njim, nič fellinijevsko grotesknega, nič viscontijevsko težkega, celo nič passolinijevsko radikalnega – le nežno potovanje po filmskih deželah v pričakovanju čudeža.

In čudeži so se nam dogajali. Ves čas, vsem, ki nas je kdaj poklical.

Čudež je že, ko imaš prvič objavljen tekst na straneh resne revije, kaj šele, ko se znajdeš v zborniku z ljudmi, ki si jih prej poznal le z druge strani katedra. Pošiljal nas je na festivale v bližnja in daljna italijanska mesta – in kdor je bil še včeraj na platnu, je bil danes kar naenkrat pred našim kasetofonom. Čudež. Kot ekranovcem so se nam odpirali televizijski ekrani. Tu in tam je kdo celo pomislil, da znamo kak film napisati ali posneti.

Sami čudeži, za nas, za naše bližnje, a vedno brez strahu. *Senza paura*.

Znal nas je navdušiti za italijanske festivale in evropske univerze, a tudi za jugoslovanske režiserje in balkanske šole. Bil je naša Gorica in naš Trst, Pordenone in Pesaro, Urbino in Pariz, a tudi naša Pula in naš Fest, Kusta in Pajkić, Sarajevo in Beograd. Bil nam je Furlanija in Bosna, *sočo* in *zemo*, bil je naš Zahod in Jug.

Prav zato si nikoli nismo zastavili vprašanja: kaj pa če ... kaj pa če nekega dne... kaj pa, če ga nekega dne ne bo? In zato nas je, ko smo tisti petek izvedeli nehoteno, tisti ponedeljek jokali v kinoteki in se tisti torek čudili mili nežnosti ljubezni, toliko bolj zadelo, da je en čudež vendarle umanjkal. Najbolj zelen, najbolj hoten, najbolj nemogoč. In nas je vse postalo zelo strah. Kot nikoli doslej. Vsega. Globine ljubezni. Lastnih čustev. Neizmerne lepote narave. Presunljivosti, ki jo zmoreda trobenta, ki je, in oblak, ki ga ni. Resničnosti davno napisanih ali spesnenih besed, ki kot da so čakale trenutek, da bi jih znali sploh dojeti v vsej njihovi teži ... Rilke je odtelje drug, elegije dlje, Devin bližje kot kdajkoli prej.

V njegovih inicialkah berem slovenski film. V njegovih inicialkah berem smrt fašizmu. V njegovih inicialkah berem znanstveno fantastiko. V njem vsak dan bolj vidim vse tisto, kar človeka počene čez, da si upa slediti le najplemenitejšim mislim.

Od tod spoštovanje. Brez strahu. •